

Het Markermeer-IJmeer op de schop

De visstand van het Markermeer-IJmeer is al jaren bedroevend slecht. Zo slecht dat sportvissers er niet meer te vinden zijn. Met initiatieven als de Marker Wadden, luwtemaatregelen en vispassages lijken vis én visser het tij weer mee te krijgen.

Tekst Paul Wijmans, Sportvisserij Nederland **Illustraties** Sander Boer, Janny Bosman, Wim Dasselaar, Sportvisserij Nederland en Tauw

Sportvisserij Nederland heeft in samenwerking met de Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer, de onderzoeksbureaus Tauw en LAgroupp opdracht gegeven te onderzoeken welk perspectief er is voor de sportvisserij in het Markermeer-IJmeer. Doel van het onderzoek is het in beeld brengen van de effecten van de geplande inrichtingsmaatregelen op de visstand en de (economische) potentie van de sportvisserij in het gebied.

TBES

Rijk en regio willen voor 2040 een Toekomst Bestendig Ecologisch

Systeem ('TBES') in het Markermeer-IJmeer. Dit dient een einde te maken aan de achteruitgang van de natuur en te zorgen voor gezond water als basis voor een veerkrachtige natuur. Vereisten die bijdragen aan een TBES zijn heldere, plantenrijke randen, een slibgradiënt (heldere oeverzone en troebeler open water), land-waterovergangen en ecologische verbindingen.

Landwaterovergangen worden bereikt door de aanleg van een grootschalig moeras ter hoogte van de Houtribdijk (zoals de Marker Wadden). Luwtezones dienen daarbij te zorgen voor helder

water en waterplanten. Vispassages kunnen tenslotte zorgen voor betere ecologische verbindingen met het achterland en het grote IJsselmeer.

Nast de TBES-maatregelen zijn er tevens plannen om zand te winnen in het Markermeer-IJmeer. De diepere putten die daarbij ontstaan zorgen voor diversiteit in habitat en zijn positief voor de visstand.

Visstand

Om de effecten van de TBES-maatregelen op de visstand te bepalen zijn de uitkomsten van het HABITAT-

Nast een gezonde visstand zijn ook voorzieningen als trailerhellingen gewenst.

Vissoorten als karper zijn voor de sportvisserij in het Markermeer aantrekkelijk.

model gebruikt. Dit model is ontwikkeld door Deltares en berekent het potentieel voorkomen van ecotopen. Met de ecotopenverdeling is het mogelijk om op basis van geschikt habitat het potentieel voorkomen van vissoorten te bepalen.

Tot 2040 worden de maatregelen gefaseerd uitgevoerd, waardoor de visstand naar verwachting geleidelijk gaat veranderen. De huidige situatie met een zeer lage visbezetting (50-100 kg/ha) van vooral kleine vis, maakt in de loop van de tijd plaats voor een groter visbestand (>100 kg/ha), grotere vissen en een meer evenwichtige populatieopbouw. Daarnaast ontstaat er meer leefgebied voor plantminnende vissoorten als ruisvoorn, snoek en zeelt, die momenteel nauwelijks voorkomen in het Markermeer-IJmeer. Tevens zijn er ontwikkelingsmogelijkheden voor populaties van onder meer meerval en karper.

Sportvisserij

In de jaren 60 en 70 van de vorige eeuw was het Markermeer-IJmeer

een zeer populair viswater dat jaarlijks door vele tienduizenden sportvissers werd bezocht. In de jaren 80 en 90 namen de visstand én de vangsten door overbevissing en het voedselarmere worden van het water, echter drastisch af. Ongeveer vanaf de eeuwwisseling zijn de vangsten dusdanig slecht, dat er eigenlijk niet of nauwelijks meer door sportvissers wordt gevestigd.

Uit het onderzoek komt naar voren dat deze situatie omkeerbaar is. Er blijkt namelijk een direct verband te bestaan tussen de omvang en kwaliteit van de visstand in een water en de aantrekkelijkheid van dit water voor sportvissers. Herstel van de visstand - in omvang, soortenrijkdom en grootte - is de belangrijkste voorwaarde om het water weer aantrekkelijk voor de sportvisserij te maken.

In vergelijking met het verleden zal door de TBES-maatregelen ook de natuurbeleving toenemen. Het Markermeer-IJmeer was, én is nog steeds, een groot open water, met

relatief veel harde, weinig aantrekkelijke en soms nauwelijks toegankelijke oevers. Door het realiseren van natuurlijke land-waterovergangen, helder water en natuurrijke vooroevers, zal het gebied naar verwachting aantrekkelijker worden voor recreanten, waaronder sportvissers.

De verwachting is zelfs dat een verbetering van de visstand in dit water kan leiden tot een vervelvoudiging van het huidige aantal sportvissers: van 2.000 vistrips per jaar nu naar bijna 100.000 in de toekomst.

Kansen grijpen

Een verbetering van de visstand biedt volop kansen voor de sportvisserij én vergroting van de economische betekenis van het water. Maar deze kansen moeten natuurlijk wel worden gegrepen. Een goede toegankelijkheid en bevisbaarheid zijn belangrijke aandachtspunten. Het moet voor sportvissers mogelijk zijn om zowel vanaf de ➤

kant als vanuit een boot hun hobby te kunnen beoefenen. Voorzieningen als looppaden, vissteigers en trailerhellingen kunnen noodzakelijk zijn om de beoogde effecten te bereiken. Ook de mogelijkheid om bijvoorbeeld in of nabij de Marker Wadden te kunnen vissen, zullen een concrete meerwaarde hebben.

Economische impuls

Een interessante ontwikkeling voor het Markermeer-IJmeer is de opkomst van professionele visgidsen. Dit zijn ervaren sportvissers, meestal in het bezit van een visboot, die door sportvissers en toeristen worden ingehuurd om onbekende visstekken te ontdekken of nieuwe technieken aan te leren. Een activiteit met een flinke bestedingsimpuls die elders in Nederland sterk groeit maar in het Markermeer-IJmeer nu nog afwezig is. Ook vischarters, opstapschepen voor grote groepen sportvissers, kunnen net als in het verleden, weer met sportvissers het water op gaan. Niet alleen voor Nederlandse sport-

vissers zal het Markermeer-IJmeer aantrekkelijker worden. Ook buitenlandse toeristen kunnen speciaal voor de vismogelijkheden in dit gebied een (vis)vakantie naar Nederland boeken. Ervaringen elders in Europa, zoals op het Deense eiland Funen (zie artikel in Visionair nr 27) en het Ebroggebied in Spanje, leren dat gerichte natuurmaatregelen en visuitzettingen, nieuwe buitenlandse bezoekers naar een gebied halen. Bovenstaande ontwikkelingen kunnen een behoorlijke economische impuls voor het Markermeer-IJmeergebied betekenen. Berekend is dat de groei van de oever- en bootvisserij, de opkomst van chartervaart, visgidsen en arrangementen voor buitenlandse toeristen tot een totale jaarlijkse bestedingsimpuls van drie miljoen euro kunnen leiden. In termen van werkgelegenheid zal dit 45 permanente banen opleveren. Dit betekent inkomsten en werkgelegenheid voor de sportvisserijsector zelf, onder meer door de verkoop van hengelsportmateriaal en aas, de verhuur van boten en het inhuren van visgidsen. Maar

andere sectoren zullen meeprofiteren zoals de recreatiesector, de horeca en de reguliere detailhandel.

Communicatie

Actieve communicatie over de verbeterde visstand en vangstmogelijkheden in het gebied is essentieel om potentiële vissers en toeristen op de hoogte te brengen en hen te stimuleren in het gebied te gaan vissen. De sportvisserijsector kan in samenwerking met de recreatiesector op een passend moment een campagne opzetten om het gebied extra onder de aandacht te brengen. Zulke momenten zijn bijvoorbeeld de 'opening' van de Marker Wadden (een absolute plus in de TBES-maatregelen voor visstand en sportvisserij) of het in gebruik nemen van een vispassage. Ook sportvisevenementen en wedstrijden kunnen eraan bijdragen om het nieuwe profiel van het gebied onder de aandacht te brengen.

Ook liggen er genoeg kansen om de visstand nog verder te verbeteren. Belangrijk is in ieder geval voldoende variatie in diep en ondiep water. Het is daarom wenselijk dat bij de geplande zandwinning in het Markermeer-IJmeer, niet één grote diepe put wordt gegraven, maar meerdere kleine putten. Vissoorten als karpers en meerval zijn interessant voor de sportvisserij, maar hebben waarschijnlijk door steuntje in de rug nodig om te komen tot een bevisbare bezetting.

Duurzame beroepsvisserij

Om van het Markermeer-IJmeer een waar sportvisparadijs te maken, is een transitie naar een kleinere en

Fasering TBES-maatregelen

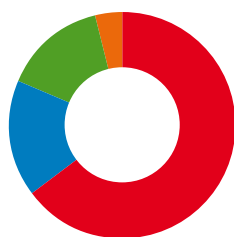
	Fase 1 2012 - 2015	Fase 2 2015 - 2022	Fase 3 2022 - 2031	Fase 4 2031 - 2040	Eindbeeld
Luwtemaatregelen	3 km	10 km	2 km		15 km
Grootschalig moeras	6 ha (pilot)	1.500 ha	1.500 ha	1.500 ha	4.500 ha
Vooroever Lepelaarplassen		100 ha	100 ha	100 ha	300 ha
Vispassages			3		3

duurzame beroepsvisserij onontbeerlijk. De commissie Remkes, die de toekomst van de beroepsbinnenvisserij heeft onderzocht, concludeert dat de huidige visserijcapaciteit op het IJsselmeer (inclusief het Markermeer-IJmeer) veel te groot is ten opzichte van de lage visstand. De verwachting is dat er in de toekomst ruimte overblijft voor vijf tot tien bedrijven met een rendabele visserij op het IJsselmeer en Markermeer-IJmeer samen.

Vindt er geen reductie en transitie plaats van de beroepsvisserij, dan zullen de honderden miljoenen kostende inrichtingsmaatregelen niet het gewenste effect opleveren op natuur en visstand. Dan blijft het sportvisserijparadijs Markermeer-IJmeer een utopie. Gelukkig wordt de noodzaak voor herstel van de visstand en aanpassing van de beroepsvisserij door zowel overheden, natuurorganisaties als de beroepsvisserij zelf onderkend. Momenteel worden diverse plannen opgesteld en financiële middelen gezocht om de transitie van de visserijsector in 2020 te hebben bereikt.

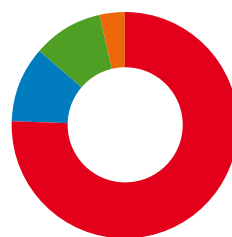

45 extra banen in het gebied

■ Reguliere sportvisserij door Nederlanders - 25
 ■ Vischarters - 9
 ■ Visgidsen - 8
 ■ Sportvisserij door buitenlandse toeristen - 2

€ 3 miljoen extra jaarlijkse bestedingen

■ Reguliere sportvisserij door Nederlanders - € 2.230.000
 ■ Vischarters - € 320.000
 ■ Visgidsen - € 300.000
 ■ Sportvisserij door buitenlandse toeristen - € 100.000

Prognose sportvisserijmogelijkheden 2030

Geraadpleegde Literatuur

- Kroes, M.J., J.A. Balkema & G. Schakel, 2013. Een goede vangst! Ontwikkelingsperspectief sportvisserij voor het Markermeer-IJmeer. Uitgevoerd in opdracht van Sportvisserij Nederland, Bilthoven en Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer, Lelystad, door Tauw BV, Utrecht en LAGroup, Amsterdam.
- Natuurmonumenten, 2012. Marker Wadden Sleutel voor een natuurlijk en toekomstbestendig Markermeer, 13 juli 2012.
- Commissie Toekomst Binnenvisserij, 2012. Binnenvissers in een nieuw perspectief.

De Marken Wadden is een opvallend ambitieus project van Natuurmonumenten. De kern wordt gevormd door de aanleg van een uit slib opgebouwd moerasgebied en eilanden in het Markermeer. De Marker Wadden komt te liggen langs de Houtribdijk tussen Lelystad en Enkhuizen. Het project dient bij te dragen aan de oplossing van het slibprobleem en verrijkt het Markermeer met natuurlijke oevers. Voor de aanleg van het gebied wordt een slibvangend systeem met geulen gemaakt. Het ingevangen slib wordt opgezogen om er vervolgens het moerasgebied mee te maken. Dit gebied zal toegankelijk worden voor natuurliefhebbers en watersporters.

De Marker Wadden is een innovatieve, effectieve en geïntegreerde koppeling van de volgende maatregelen:

- aanleggen van heldere randen langs de kust, zodat groeimogelijkheden voor waterplanten verbeteren in ondiep water voor de Noord-Hollandse kust
- zorg dragen voor een gradiënt in slib van helder naar troebel water, door het Markermeer op enkele plaatsen veel dieper te maken zal slib wegzakken in bijvoorbeeld zandwinputten
- creëren van land-water-zones van formaat, vooral door het aanleggen van een moeras

De Marker Wadden is een invulling van een grootschalige overgang tussen water en land. De 1e fase Marker Wadden omvat 1000 ha, de uiteindelijke droom is het gebied uit te breiden tot 10.000 ha. In het TBES is 4500 ha opgenomen als einddoel. Mits de uiteindelijke inrichting bijdraagt aan betere mogelijkheden voor vis en sportvisser, is Sportvisserij Nederland een groot voorstander van dergelijke grootschalige maatregelen.